

Et reiseprosjekt for å utforske andre kulturer

Av **Fredrik Mathiassen Bovim**, tysk- og historielærer, St. Hallvard videregående skole, Lier

Elever undersøker en by
freepik.com

Som lærer i videregående skole møter jeg mange ulike elever og elevtyper. De har en bred variasjon av interesser, og det kan i noen tilfeller være utfordrende å finne temaer og arbeidsmetoder som treffer flest mulig elever, og som motiverer til læring av både språk og kultur. I denne artikkelen vil jeg presentere hvordan jeg lar elevene mine jobbe utforskende med geografi og kultur i fremmedspråk, og komme med noen konkrete undervisningsideer.

Læreplan i fremmedspråk (Utdanningsdirektoratet, 2019) legger stor vekt på utforskning. Utforskning nevnes likevel bare eksplisitt ved to anledninger i selve kompetansemålene. Disse to kompetansemålene er knyttet til kultur, geografi og historie. Selv om læreplanen legger opp til en utforskende tilnærming innenfor flere områder, ansees det som spesielt viktig i arbeidet med områdekunnskap. Men hvordan skal elevene utforske mål-språklandene? Svaret for meg ble et fleksibelt reiseprosjekt som jeg gjennomfører i alle klassene mine, både på nivå I og nivå II.

Gjennom å arbeide med andre land og kulturer i språkundervisningen bidrar vi til å utvikle elevenes interkulturelle kompetanse. Selv om dette skjer gjennom utforskning, må elevene likevel ha støtte fra læreren, spesielt for å unngå stereotypier. Det er fort gjort å legge vekt på det eksotiske og det som er annerledes for å vekke nysgjerrighet, men en sunn balanse er viktig, i og med at det naturlig nok vil

være like store variasjoner i kulturer og tradisjoner i målspråklandene. Dette er også forankret i beskrivelsen av interkulturell kompetanse i kerneelementene i læreplanen:

Kunnskap om og en utforskende tilnærming til andre språk, kulturer, levested og tenkemåter åpner for nye perspektiver på verden og oss selv. Interkulturell kompetanse innebærer å utvikle nysgjerrighet på, innsikt i og forståelse av kulturelt og språklig mangfold, både lokalt og globalt, for å samhandle med andre (Utdanningsdirektoratet, 2019).

Ifølge Utdanningsdirektoratet (2019) handler utforskning om å oppleve og eksperimentere, og kan bety «å sanse, søke, oppdage, observere og granske». I tillegg legger Utdanningsdirektoratet til at «å undersøke ulike sider av en sak» og «å teste eller prøve ut og evaluere arbeidsmetoder, produkter eller utstyr» også kan forstås som utforskning. Med andre ord kan utforskning være så mangt, men en viktig brikke synes å være at undervisningen skal vekke elevenes nysgjerrighet – og bygge på den. Det er derfor nærliggende å anta at denne nysgjerrighetstanken er grunnen til at utforskning og interkulturell kompetanse er eksplisitt knyttet sammen i læreplanen.

Utforskning kan også være en god metode for å oppfylle idealet om tilpasset opplæring. I tråd med opplæringsloven (2023, § 11-1) har alle elever rett på en opplæring

som gir utbytte uavhengig av forutsetninger, og der alle skal få utnyttet og utviklet evnene sine. I skolen er det lagt stor vekt på elever som strever og som trenger tilpasninger for å fullføre og bestå. Det er likevel i senere tid blitt økt interesse fra forskningshold rundt elever som har høyt læringspotensial, og som trenger større faglige utfordringer. Disse elevene har den samme retten på tilpasset opplæring, men forskning viser at de ofte blir overlatt til seg selv, fordi de uansett får gode resultater (Idsøe, 2014). Det er foreløpig lite forskning på denne elevgruppen i Norge, og det meste av datagrunnlaget vi har baserer seg på kvalitative masteroppgaver (Smedsrud & Skogen, 2016, s. 25), deriblant min egen (Mathiassen, 2023), der jeg undersøkte differensiering av tysk grammatikk for høytpresterende elever. Mot slutten av artikkelen vil jeg komme tilbake til hvordan utforskning av geografi, kultur og historie kan være en god mulighet for differensiering for denne elevgruppen.

Hvordan utforske kultur?

Min metode for å arbeide i dybden med geografi og kultur ble etter hvert et reiseprosjekt. Reiseprosjektet går ut på at elevene skal skape seg en identitet som de skal inneha i språktimene de ukene prosjektet varer, og de spiller rollen som og utvikler denne personen i utforskningsarbeidet. Prosjektet minner med andre ord om en slags ett-faglig storyline. Varigheten på prosjektet varierer, men normalt bruker jeg 6–8 uker. Gjennom prosjektet har nesten hver time en ny by eller et nytt område som fokus, selv om vi noen

ganger blir på ett sted over flere timer. Timene tar utgangspunkt i at elevene skal utforske selve reisemålet eller en tematikk knyttet til reisemålet. Det kan også være lurt å bruke kalenderen aktivt. Dersom det er en høytid, markering eller feiring som er spesifikt for et område kan det være en idé å «reise» dit med klassen samtidig som feiringen pågår i målspråklandet. Markeringer av historiske hendelser kan også føre til spennende diskusjoner om hvordan mennesker minnes historie på svært ulike måter, og hvordan noen kulturer preges av historien, slik som tysk *Erinnerungskultur* (Becker, 2024).

En av de store fordelene med reise som tema for utforskningen er at det er fleksibelt og lett kan justeres, slik at elevene får medvirke ut ifra egne interesser og ønsker. Ofte tar jeg en runde i klassen i starten av prosjektet og hører hvor de kunne tenke seg å reise. I klasser på videregående med elever fra ulike linjer er det også fint å kunne prøve å spille på temaer fra eksempelvis idrett, musikk, dans eller drama. Det er også lett å legge opp til både repetisjon og nytt vokabular. Et besøk på et fiktivt eller digitalt kunstgalleri kan være en god anledning for å trene på preposisjoner og bildebeskrivelser, og med et restaurantbesøk får man jobbet med vokabular samtidig som man har gode muligheter for å la elevene reflektere over ulike mattradisjoner. På denne måten smelter språklæring og kulturlæring sammen og gjør at grammatikkundervisningen opplevs som mer relevant for elevene.

Det er heller ikke slik at reiseprosjektet krever store forberedelser av meg som lærer, og det kan være vel så spennende å være med elevene på utforskningen. Ved å velge et reisemål jeg selv aldri har besøkt, for deretter å la elevene utforske ulike deler av byen og presentere noe de selv syntes var spennende, kan jeg også lære mye nytt og utvikle min egen interkulturelle kompetanse. Teknologien kan også hjelpe oss et stykke på veien, selv om den ikke kan erstatte – men forhåpentlig friste til – en reise til målspråklandene.

Forslag til oppgaver

Videre vil jeg presentere noen oppgaver jeg har brukt, som kan inngå i et utforskende reiseprosjekt i fremmedspråk. Før vi går i gang, bruker vi en time der elevene lager en fiktiv identitet, lager pakkelliste og presenterer «sea selv» for hverandre.

Lag reklame for en by

For det første reisemålet lar jeg elevene bruke internett for å finne informasjon om byen og lage en reklame for en severdighet. Målet er at gruppa skal prøve å overbevise meg om å besøke akkurat deres severdighet. Oppgaven kan også være at de skal finne andre ting enn en severdighet – for eksempel en restaurant de gjerne ville besøkt. Oppgaven kan også gjøres om til en oppgave der de skal planlegge en reise til byen og sette opp budsjett, og kanskje holde en dialog der de bestiller rom på et hotell.

Veibeskrivelse eller byvandring

Elevene kan også utforske et område ved å trene på veibeskrivelse. Enten de får et kart og skal spørre hverandre om veien fra ett landemerke til et annet, eller om de bruker Google Maps. Med Street View

Elevene kan også bruke et T-banekart for å forklare ruter
Arbaletre, CC BY-SA 4.0 via Wikimedia Commons

kan elevene gi hverandre instruksjoner på målspråket for å bevege seg rundt i byen. Mens de går rundt virtielt, kan de også få i oppdrag å legge merke til ting som arkitektur, spisemuligheter og mennesker. Ved bruk av den samme funksjonen kan læreren også ta med seg klassen på en digital byvandring i en by læreren er godt kjent i.

Lage kunstgalleri i klasserommet

Dersom man besøker hjembyen til en berømt kunstner eller en by med kunstgalleri, kan man henge opp bilder i klasserommet og be elevene gå rundt og se på bildene. Elevene kan gå i par og tolke, beskrive og sammenligne bildene, og velge seg en favoritt. Med andre ord «utforske og beskrive [eller presentere] kunstneriske og kulturelle uttrykk fra områder der språket snakkes, og gi uttrykk for egne opplevelser» (Utdanningsdirektoratet, 2019). Dette kan også kombineres med ulike bilder av landskap, arkitektur, nasjonaldrakter eller mote.

Lage restaurant i klasserommet

Mattradisjoner varierer veldig, og ved hjelp av internett kan elevene finne ut hvilke matretter som er typiske for en bestemt region, og lage sin egen restaurant der de setter sammen en meny med lokale tradisjonsretter. Elevene kan deretter besøke hverandres restauranter og lære litt om hvilke retter de andre gruppene har funnet. Her kan hver gruppe få hver sin region for å sikre variasjon.

Kjente personer?

Dersom man besøker fødebyen til en kjent person, kan det være et godt å utgangspunkt for å utforske politikk, historie, idrett eller kunst. La elevene finne ut mer om personen og fordype seg i tematikk knyttet til personen.

Klipp og lim, og bruk kroppen!

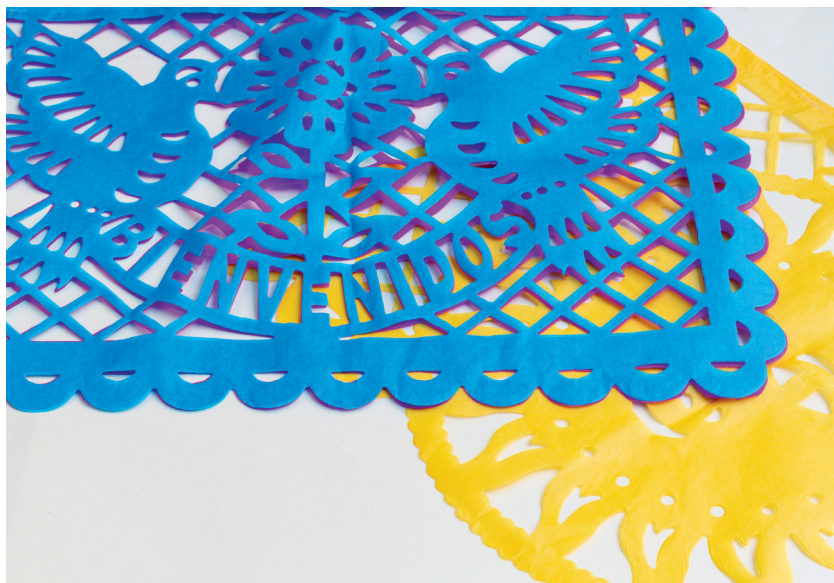
Ved hjelp av saks, lim og fargeskrin kan elevene lage ulike typer pynt knyttet til høytider eller lage andre gjenstander. Elevene kan finne bilder av ulike dekorasjoner på nettet som inspirasjon, eller lage selv. Høytider er også ofte knyttet til sang og dans, så det kan være gode muligheter for at elevene kan lære en tradisjonell dans eller synge en sang sammen.

Sammenligne dialekter

På internett finnes det mange klipp som kan brukes for å lytte til ulike variasjoner i språket, enten det dreier seg om dialekter eller om forskjellen mellom formelt og uformelt språk. La elevene lese og lytte til ulike dialekter og sammen finne likheter og forskjeller. For noen språk finnes det også oversettelsesprogrammer som kan oversette fra «standardspråket» til en regional dialekt, som elevene kan få teste ut.

Utforskningens muligheter for differensiering

Utforskning gir gode muligheter for differensiering, både for elevene som trenger mer oppfølging, og elevene som trenger mer utfordring. Differensieringen bør

Tradisjonelt meksikansk dekorasjonsark, brukt under feiringen av De dodes dag
freepik.es

tilpasses nivå, innhold eller sluttprodukt fremfor mengde.

Styring av elevene med tanke på hvilke nettsider de kan bruke, og eventuelt hvilke språk disse sidene er på, er en enkel måte å tilpasse vanskelighetsgraden på. Noen elever trenger kanskje litt færre valgmuligheter, mens andre kanskje bør prøve å bare bruke nettsider på målspråket. Selve oppgaven kan også differensieres ved at ulike grupper skal utforske ulike temaer. Da er det nærliggende at de som trenger større utfordringer, skal finne svaret på noe som krever mer dyptgående undersøkelser, eller at de skal sammenligne med egen bakgrunn. Et eksempel kan være å se på en historisk hendelse og undersøke hvordan ulike mennesker forstår eller minnes hendelsen.

Valg av sluttprodukt for utforskningen er også en effektiv måte å differensiere på. Mange elever har gode ferdigheter de sjelden får vist i skolesammenheng. En elev som strever med fremmedspråk, kan være dyktig i informasjonsteknologi, videoredigering eller til å skrive musikk. Gjennom kreative sluttprodukter får disse elevene muligheten til å vise kompetanse gjennom et produkt de mestrer. På samme måte kan elevene som trenger større utfordringer, få i oppgave å presentere det

de har utforsket, på en måte som krever mer av dem. Et eksempel kan være å lage en nyhetsreportasje eller en podkast om det de har funnet ut, der de får bruke begrenset med hjelpemidler.

Et reiseprosjekt kan med andre ord bidra til en differensiert utforskning som utvikler hele klassens interkulturelle kompetanse. Selv om elevene skal utforske, har de fremdeles behov for støtte fra læreren. I tillegg til de nevnte forslagene må det sies at internett kan være svært nyttig for oss som må betrakte et målspråkland eller en målspråkkultur på avstand. På nettet finner man for eksempel restaurantmenyer, reklameplakater for kulturarrangementer, avisartikler, reportasjer, intervjuer, bilder av statuer og bygninger, musikkvideoer og alt mulig annet. Her er det bare fantasien og internettilgangen som setter grensene.

LITTERATUR

Becker, C. (2024). Moralischer Imperativ, Historisierung und Relativierung. Positionierungen von DaF-Studierenden zu deutscher Erinnerungskultur. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* 29(1) (s. 229–252). <https://zif.tu-journals.ulb.tu-darmstadt.de/article/id/3714/>

Idsøe, E. C. (2014). Tilpasset opplæring for elever med et stort akademisk potensial. I Bunting, M., *Tilpasset opplæring. Forskning og praksis* (s. 165–178). Cappelen Damm akademisk.

Mathiassen, F. (2023). *Grammatik für hochleistende Schüler*innen im DaF-Unterricht Eine qualitative Untersuchung über differenzierten Grammatikunterricht für hochleistende Schüler*innen*. Masteroppgave, Universitetet i Oslo.

Opplæringslova (2023, §11-1). Lov om grunnskoleopplæringa og den videregående opplæringa (LOV-2023-06-09-30). Lovdata.

Smedsrud J., & Skogen, K. (2016). *Evnerike elever og tilpasset opplæring*. Fagbokforlaget.

Utdanningsdirektoratet (2019). *Læreplan i fremmedspråk*.